

Udkantiseringen

- hvad har den betydet for et typisk østfynsk landsbysogn

Af Kaj Egon Hansen & Ebbe Yndgaard

Inspireret af et igangværende kulturhistorisk projekt har vi forsøgt at afdække de ændringer af demografisk og erhvervsmæssig art, som er sket i en typisk østfynsk landsby, Refsvindinge (sogn) i løbet af perioden 1950 - 2011.

Det igangværende projekts foreløbige resultat kan ses på en webside med adressen:

<http://www.refsvindingekirke.dk/kronika/index.htm>

Antal ejendomme og beboere i Refsvindinge sogn 1950 og 2011

Type	1950	2011	+/-	Overgang til /fortsat beboelse
Større landbrug	42	10	-32	32
Mindre landbrug	66	0	-66	66
Handlende, håndværkere, virksomheder mv.	56	10	-46	46
Beboelse - i 1950 en del med erhverv, f. eks. skrædder	80	407	327	80
Fortsat beboelse på tidligere erhvervsejendomme				20
Nye boliger			183	183
I alt	244	427		427
Indbyggere	850	949	99	
Indbyggere pr. ejendom	3.5	2.2	-1.3	

Antallet af landbrugsejendommene i 1950 med hovedindtægten fra agerbrug mv. er faldet voldsomt p. gr. af bortforpagtning, sammenlægninger osv. De fleste ejendomme tjener i 2011 derfor for størstedelens vedkommende primært som bolig.

I 1950 var Refsvindinge et aktivt samfund, primært fokuseret på landbrug med tilhørende service- og handelsfunktioner. De fleste indkomster tjentes indensogns, primært fra landbrug, gartneri, handel, håndværk, transport mv. samt nogle få egentlige fremstillingsvirksomheder.

I 2011 indtjenes de fleste indkomster derimod udensogns i form af lønninger til privat- og offentligt ansatte, hertil kommer en større andel af personer på overførselsindkomst, herunder alderspensionister.

I 1950 var der relativt mange landbrugsbedrifter (større og mindre brug), nemlig 108; sådanne enheder var i høj grad selvforsynende og egentlige indkøb hos de 4 lokale kolonialbutikker tilsvarende begrænsede. De dengang mange medarbejdende eller hjemmearbejdende hustruer producerede i videst muligt omfang selv de daglige fornødenheder, f. eks. maden på grundlag af egne produkter.

Siden 1950 er der ikke mindst på grund af kvinders tilmelding på arbejdsmarkedet og dermed opgivelse af medarbejdet på - typisk - en landbrugsejendom sket en dramatisk ændring af arbejdsdelingen. Nutidens hustruer - typisk nu som lønmodtagere - er henvist til at købe også de daglige fornødenheder, ikke mindst fødevarer - og det må ske udensogns, da bl. a. alle 4 kolonialbutikker er nedlagte !

Antallet af ejendomme i sognet er undergået en dramatisk ændring.

Medens der i 1950 var 244 beboede ejendomme, er der i 2011 427; heraf er de 183 opført efter 1950 og typisk beboede af udensogns arbejdende lønmodtagere, pensionister eller lign.

Indbyggertallet i 1950 kan anslås til ca. 850, i 2011 er tallet 949 dvs. en stigning med ca. 100 eller ca. 12 %.

Antallet af ejendomme er derimod steget fra 244 til 427 eller med ca. 75 %, hvilket betyder, at antallet af beboere pr. ejendom er faldet fra ca. 3.5 til ca. 2.2 - et tal, der i øvrigt ligger tæt på landsgennemsnittet.

Oversigt over virksomheder mv. 1950-2011

	1950	2011	
Offentlige og fælles institutioner o. lign.	22	5	1 ny
Privat handel og håndværk	75	16	11 nye
I alt	97	21	12 nye

Som det fremgår af ovenstående oversigt er det lokale erhvervsliv undergået en dramatisk ændring; af 97 virksomheder, institutioner mv. i 1950 er der i 2011 9 oprindelige tilbage, medens der kun er tilkommet 11 nyere enheder. Dette billede afspejler tydeligt det forhold, at aktiv indtægtsskabelse nu må ske udensogns som lønmodtager; med i billedet hører naturligvis også, at andelen af pensionister, efterlønsmodtagere o. lign. er vokset stærkt.

I 1950'erne var der en række lønnede små-jobs som bl.a. sygekasseopkræver, måleraflæser, mælke(turs)kusk mv. Alle sådanne funktioner er nu afskaffede; f. eks. er måleraflæsning erstattet af selvaflæsning og betalinger sker via giro/netbank.

Nedlæggelsen af også offentlige institutioner afspejler det almene billede af overgangen fra et

aktivt lokalsamfund til et primært lidet lokalaktivt beboelsessamfund, hvorfra efterhånden alle indkøb må foretages pr.bil eller cykel i nabobyerne !!!

De aktuelle nedlæggelser af skole og børnehave vil utvivlsomt over de kommende år forstærke den allerede vidt fremskredne udkantisering af sognet - de øgede transportudgifter er borgernes sag !

Specifikationer

	1950	2011	
Offentlige og fælles institutioner mv..			
Kirke	1	1	
Skoler	2	1	
Kommunalt kontor	1	0	
Jernbanestation	1	0	
Postekspedition	1	0	
Rutebiler	2	1	
Bibliotek	1	0	
Foreninger	11	2	1 ny
Sygekasse	1	0	
Andelsfrysehus	1	0	
I alt	22	5	1 ny

	1950	2011	
Private erhverv: handel og håndværk			
Kolonialhandel	4	0	
Mekaniker	1	1	
Tandlæge	1	0	
Elektriker	1	0	
Smed	2	1	
Brøndgraver	1	0	
Mosteri	1	0	

Børstenbinder	1	0	
Fjerkræslagter	1	0	
Skrædder	1	0	
Sadelmager	1	0	
Cykelsmed+Håndkøbsudsalg	1	0	
Lervarehandel	1	0	
Klodsmager	1	0	
Systuer	3	0	
Pumpemager	1	0	
Foderstofhandel+Møller	4	0	
Murermestre	4	2	1 ny
Slagtere	2	0	
Manufakturhandel	1	0	
Skomager	2	0	
Brødudsalg	2	0	
Tømrere og snedkere	4	1	1 ny
Malere	2	1	1 ny
Barberere	2	0	
Damefrisører	2	1	ny
Bryggeri	1	1	
Vognmand	4	1	ny
Kreaturhandler	2	0	
Gartneri	4	1	
Grusgrave	3	0	
Entreprenør	0	1	ny
Karetmager	1	0	
Maskinstation med sprøjteudstyr	1	0	
Helseklinik	0	1	ny
Metalvarefabrik	0	1	ny
Ishuse	2	0	

Rideskole	0	1	ny
Kunsthandel	0	1	ny
Honningavler	0	1	ny
Handlende "på hjul" med brød, mælk og fisk	8	0	
I alt	75	16	11 nye